

УДК 1:316.7:304

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.15>**В. В. Колотило**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7577-8453>

кандидат філософських наук, доцент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ФІЛОСОФІЯ ПОВСЯКДЕННОСТІ ПЕРЕД ОБЛИЧЧЯМ ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ: ТРАНСФОРМАЦІЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ДОСВІДУ

Актуальність дослідження. У сучасному світі повсякденність перестала бути синонімом стабільності й передбачуваності. Глобальні виклики – збройні конфлікти, пандемії, екологічні катастрофи, цифрова трансформація, масова міграція – спричиняють глибокі зрушення не лише на рівні політичних інституцій чи економічних систем, а й у самому тілі щоденного людського буття. Повсякденні практики – від способів взаємодії в родині до структурування вільного часу, від комунікацій у цифровому середовищі до рутин у межах побуту – зазнають переосмислення, перебудови або втрати. Водночас філософія повсякденності дозволяє виявити, яким чином соціокультурний досвід адаптується до нових форм існування, стає ареною як травматизації, так і потенційної етичної та екзистенційної переінтерпретації світу.

Відповідно, **мета статті** – виявити та проаналізувати трансформацію повсякденних практик, ритуалів і форм комунікації в контексті глобальних викликів, нестабільності та травматичного досвіду.

Як наслідок, поставлена мета передбачає вирішення наступних **завдань**:

1) проаналізувати філософське підґрунтя повсякденності як соціокультурного явища у контексті сучасної нестабільності;

2) визначити основні зміни в структурі буденних практик, зокрема в ритуалах, поведінкових паттернах і способах комунікації, зумовлені глобальними кризами;

3) дослідити потенціал повсякденності як простору адаптації, опору та переосмислення соціальної реальності в умовах травматичних подій.

Виклад основного матеріалу

Філософське підґрунтя повсякденності як соціокультурного явища

Передусім, слід зауважити, що означена проблематика є надзвичайно важливим для осмислення глибинних механізмів трансформації індивідуального та колективного досвіду в умовах глобальних викликів. Повсякденність, що донедавна сприймалася переважно як фонові, неварта філософської рефлексії сфера, у XX столітті набула нового значення у працях філософів, соці-

ологів та культурологів. Починаючи з феноменологічних досліджень А. Шюца, які акцентували увагу на «життєсвіті» як фундаментальній площині соціального досвіду, і до концептуалізації «структур повсякденності» у П. Лефевра, «тактики» повсякденного у М. де Серто чи «буденного» як особливого типу смислотворення у Ю. Хабермаса та З. Баумана – ця сфера все більше постає як динамічний простір взаємодії суб'єкта з кризовими реаліями сучасності.

У філософії повсякденності важливою є ідея про те, що повсякденне життя є не лише сукупністю звичних практик, але й простором конститування значень, смислів, способів буття. У цьому сенсі буденність не є чимось банальним або непомітним, а навпаки – виступає фоновим онтологічним горизонтом, у якому індивід і суспільство віднаходять і підтверджують свою тяглість, ідентичність і зв'язок із світом. Вона, як слушно зауважує О. Бойко, виступає як «множинність загальнодоступних та в значній мірі неявних концептуальних конструкцій, які витримали відбір в результаті перевірки багатовіковим загальним досвідом. Повсякденність постійно змінюється як в своєму чуттєво-емоційному вираженні, так і в концептуальному» [1, с. 135]. У цьому контексті сучасні глобальні виклики, які підривають сталі форми соціальної організації, економічної діяльності, тілесної безпеки та інформаційної достовірності, мають не лише поверховий вплив, але глибоко втручаються в саму тканину повсякденного існування.

Сучасна нестабільність, зокрема спричинена такими явищами, як пандемія COVID-19, повномасштабна війна в Україні, кліматична криза, масові міграції, зростання цифрового контролю та інформаційна перевантаженість, впливає не лише на політичну чи економічну архітектуру світу, а й на мікрорівень життя – на ритуали, звички, форми міжособистісної комунікації, способи сприйняття часу і простору. Філософія повсякденності, яка акцентує увагу на цих «невидимих» практиках, дозволяє осмислити трансформації, що відбуваються не як абстрактні процеси, а як конкретні, тілесно й емоційно переживані зміни у способах буття. У цьому сенсі повсякденність

виявляється тим простором, де глобальне стикається з локальним, універсальне – з особистим, а макросоціальні кризи втілюються у мікросферах, звичках, мовних інтонаціях, побутових ритуалах.

Пандемія COVID-19, наприклад, не лише спричинила масштабні медичні, економічні та політичні наслідки, а й докорінно змінила щоденні практики – від способів споживання до форм комунікації, від тілесної поведінки до сприйняття часу. Самоізоляція, дистанційна робота, нові гігієнічні ритуали, нові форми віртуальної присутності – все це трансформувало буденність у простір постійної напруги, адаптації, мікротравматизації. У межах філософської рефлексії ці процеси можуть бути осмислені як прояви глибшого зсуву в структурі повсякденного: криза довіри, переформатування соціального простору, нові типи анонімності та присутності. У такому контексті повсякденність перестає бути просто набором практик – вона стає полем боротьби за стабільність, нормальність, ідентичність.

Війна, як ще один потужний фактор дестабілізації, накладає на повсякденність інший спектр викликів. В умовах збройного конфлікту буденне життя не зникає, а трансформується, пристосовується до нових умов, стає водночас зоною небезпеки й ресурсом виживання. Поняття «нормального» життя в таких умовах зміщується: нормальними стають повітряні тривоги, графіки вимкнення електроенергії, розмови про втрати і мобілізацію, волонтерська діяльність, спільне плетіння сіток чи приготування їжі для військових. Саме у цьому вимірі проявляється потенціал філософії повсякденності – в осмисленні того, як війна, розгортаючись на макрорівні, радикально перебудовує щоденну структуру життя, змінює афективну географію простору (від безпечного до загрозливого), переформатовує значення дому, праці, дозвілля, людської тілесності.

Тому недарма підкреслює М. Гайдеггер, що «людина наче ховається у повсякденності, вона намагається відмовитись від своєї свободи, стати як усі, що призводить до усереднення індивідуальності. Людина вже не належить собі, інші відбирали у неї її буття. У повсякденності людина прагне утриматись у наявному, уникнути смерті, вона відмовляється бачити смерть у своїй повсякденності, вона закривається від неї самим же життям. Але це не так відмова від смерті, як відмова від усвідомлення конечності та безосновності всього існуючого, як відмова зустрітись із Ніщо» [2, с. 169].

У цьому сенсі важливою є також увага до тілесного виміру повсякденності. Тіло, яке раніше виконувало функцію «немовчазної присутності» у щоденному житті, в умовах нестабільності

набуває нового статусу – як носія тривоги, вразливості, виснаження, а також як ресурсу опору, адаптації, взаємності. Такі практики, як медитація, догляд за собою, тілесна терапія, стають формами реконструкції повсякденного як простору турботи, самозбереження, ресимволізації зв'язку з оточенням. Філософське осмислення тілесності у повсякденному контексті дозволяє виявити, як змінюються уявлення про нормальність, здоров'я, безпеку, близькість – тобто ті параметри, які визначають межі повсякденного досвіду.

У підсумку можна стверджувати, що філософське осмислення повсякденності як соціокультурного явища в умовах сучасної нестабільності дозволяє розкрити глибші механізми людської адаптації, смислотворення, опору. Повсякденність виступає не лише як простір повторення, а як динамічна сцена боротьби між руйнацією і відновленням, між травмою і надією. Саме тому філософія повсякденного стає дедалі важливішою для розуміння того, як змінюється людина – не у великих наративах і теоріях, а у щоденних кроках, жестах, звичках, мовчазних формах буття, що відбивають глобальні трансформації через призму індивідуального досвіду.

Ключові зміни в структурі буденних практик, зумовлені глобальними кризами

Дослідження змін у структурі буденних практик, зокрема в ритуалах, поведінкових паттернах і способах комунікації, зумовлених глобальними кризами, передбачає глибоку аналітичну увагу до динаміки щоденного життя в умовах соціальної нестабільності. Упродовж тривалого часу рутинні дії, символічно опрацьовані ритуали та комунікативні формати виконували функцію підтримання порядку, збереження культурної тягlostі та зміцнення соціальної ідентичності. Однак у сучасну епоху, коли людство опинилося перед викликами пандемії, війни, екологічного виснаження, масових переміщень, інформаційних перевантажень і технократичної трансформації, повсякденність перестала бути стабільним фоном. Вона стала радше простором, у якому глобальні конфлікти і переломні моменти матеріалізуються у мікропрактиках індивідуального життя.

Повсякденна ритуальність – від ранкових побутових дій до щотижневих традиційних зібрань, від сезонних обрядів до національних свят – відіграє виняткову роль у формуванні почуття нормальності та сталості, адже вона «належить до смислоутворювальних пластів культури. Її реабілітація означає відновлення довіри до реальності життєвого світу: побуту, повсякденної свідомості, матеріально-предметного середовища, що оточує людину. Поступово переміщуючись в центр наукових досліджень як соціокультурна тема, повсякдення перетворюється на найвпливовіше

явище, мірність якого уособлює праксис – життя в людському співтоваристві, що керується певними соціальними нормами» [4, с. 104].

Такі явища, як адаптивна ритуалізація, вказують на те, що структура повсякденного буття в умовах кризи не стільки руйнується, скільки реконструюється відповідно до нових соціальних координат. В умовах війни, наприклад, ритуальні практики набувають як меморіального, так і захисного характеру: з'являються нові колективні обряди згадування загиблих, волонтерські ритуали (збір гуманітарної допомоги, спільне плетіння сіток), повторювані дії, що мають на меті стабілізувати психоемоційний стан (наприклад, регулярні розмови із військовими чи пораненими, вечірні молитви онлайн). Ці ритуали, попри їхню побутову форму, відіграють важливу роль у підтриманні солідарності та морального ладу в суспільстві, яке переживає деструкцію інституційної підтримки.

Ще однією важливою формою трансформації буденних практик є зміна поведінкових патернів, що відбувається на тлі постійної тривоги, непевності та втоми. Такі стани, як «тривожна буденність», «хронічне очікування», «втома від новин» стали емоційним фоном для мільйонів людей, які змушені постійно адаптуватися до нових правил: обмежень пересування, обов'язкових змін у режимах праці та навчання, змін у структурі споживання. Тому, «повсякденність у всіх різна, але нескінченна розмаїтість неможлива: у різних людей деякі компоненти повсякденного життя збігаються. Люди з подібною повсякденністю утворюють (поєднуються в) різні соціальні групи. Ці групи розрізняються за характером і кількістю елементів повсякденності, що збігаються. Таким чином, складається повсякденність соціальної групи, що далі розвивається як самостійний феномен. При цьому, однак, не виключається розвиток повсякденної реальності окремих індивідів, що входять до групи» [3, с. 141].

Поведінкові патерни змінюються не лише як відповідь на зовнішні обставини, а й як результат рефлексії над власною вразливістю та тілесною присутністю у світі. Наприклад, практика уникнення масових скупчень, дбайливе ставлення до гігієни, дотримання «етикету дистанції» стали новими формами повсякденної етики. У воєнних умовах – як це спостерігається в Україні – змінюються навіть базові схеми пересування містом: люди запам'ятовують розташування укриттів, враховують графіки комендантської години, організовують свій маршрут з огляду на рівень безпеки в конкретному районі. В таких умовах повсякденне життя більше не є «нейтральним», а постає як арена прийняття екзистенційно значущих рішень.

Комунікативні практики в умовах глобальної нестабільності також зазнають глибоких перетворень. Насамперед, спостерігається цифровізація комунікації – не як поступовий процес, а як різкий перехід до повсякденної залежності від віртуальних каналів взаємодії. У період пандемії онлайн-комунікація стала єдиною можливою формою підтримки міжособистісних зв'язків, професійної діяльності, освітнього процесу. Війна, у свою чергу, зробила цифрову комунікацію життєво необхідною: через неї здійснюється координація гуманітарних ініціатив, надається психологічна підтримка, організовується евакуація та інформування про загрози.

Проте одночасно з цим виникають нові комунікативні виклики. Вони виконують функцію не лише інформування чи розваги, а й колективного осмислення ситуації, емоційного згуртування, сатиричного опору. У таких формах комунікації проявляється культурна здатність трансформувати травматичний досвід у символічний зміст, який може бути розділений, переосмислений, закріплений у соціальній пам'яті.

Крім того, комунікація в умовах глобальних криз усе частіше набуває форм горизонтальної солідарності – через створення неформальних мереж підтримки, спільних чатів, волонтерських груп. Тут мова виступає не лише інструментом передання інформації, але й засобом етичної взаємодії: висловлення підтримки, співпереживання, спільної дії. Така комунікація, попри технологічну посередкованість, часто наближається до форм інтимного співбуття, де не стільки важливі факти, скільки афективний зв'язок і переживання спільної долі.

Таким чином, зміни у структурі повсякденних практик, ритуалів і комунікаційних форм, спричинені глобальними кризами, не можна розглядати лише як реактивні або тимчасові. Йдеться про формування нових моделей щоденного існування, які переписують саму онтологію буденності. У цих трансформаціях виявляється як вразливість сучасної людини, так і її здатність до символічного, тілесного, комунікативного опору. Сучасна філософська рефлексія здатна не лише описати ці зрушення, а й надати їм концептуальної глибини, що є необхідною умовою осмисленої адаптації до нової реальності повсякденного буття.

Потенціал повсякденності як простору переосмислення соціальної реальності

Дослідження потенціалу повсякденності як простору адаптації, опору та переосмислення соціальної реальності в умовах травматичних подій набуває особливої значущості в контексті глобальних криз, що руйнують звичну конфігурацію світу, порушують символічні та поведінкові

горизонти та ставлять людину перед необхідністю кардинального перегляду цінностей, норм і моделей взаємодії. Якщо повсякденність традиційно сприймалася як фонове, стабілізуюче середовище, що не піддається помітним змінам, то в умовах соціальних катастроф, таких як війна, пандемія, екологічна криза чи масова еміграція, саме вона виявляється не лише ареною трансформацій, але й засобом спротиву й відновлення.

Слушно в цьому контексті зауважує О. Титаренко: «життєві шляхи людей, що акумулюють набутий досвід, складаються, як печворк, з різноманітних, різнобарвних, інколи травматичних ситуацій, що задають певний маршрут. З таких «клаптиків» життєвої території вимальовується ландшафт життєтворення, який завжди має певні ціннісно-змістові характеристики та особливий вектор руху. Деякі з ландшафтів зовсім несхожі між собою і виникають унаслідок пережитої травми, а деякі за ціннісними уподобаннями та практиками життєпобудови людини подібні один до одного і з певними варіаціями повторюються на різних вікових етапах. Така мозаїка ландшафтів у кожної особистості має свої особливості, ритми, поступово складаючись у цілісну картину життя загалом. Стабільність ландшафту забезпечується усвідомленням власного життя у всіх його часових вимірах та пріоритетною на певний період траєкторією життєтворення» [5, с. 146].

Тому, повсякденність має унікальну здатність функціонувати як посередницький простір між макросоціальними подіями і мікроіндивідуальним досвідом. Вона забезпечує людині символічну і тілесну орієнтацію в середовищі, що зазнає руйнівних змін, слугує «протезом» цілісності в умовах фрагментації, «компасом» сенсу в часи хаосу. Ця здатність буденності до «відновлення символічного порядку» проявляється не в масштабних теоретичних системах, а в повторюваних діях, звичках, словах і ритуалах, які набувають нового значення саме в умовах кризи. Наприклад, ранкова кава, зберігання родинних традицій, догляд за кімнатними рослинами або читання перед сном можуть ставати не просто рутинними звичками, а способами збереження ідентичності, відчуття контролю, символічної стабільності, які протистоять деструкції зовнішнього світу. З цієї точки зору, повсякденність виявляється одним із головних ресурсів адаптації до травматичних умов, через які проходить сучасна людина.

У філософському розумінні адаптація в межах повсякденності не обов'язково означає пасивне пристосування. Йдеться радше про процес креативного опрацювання досвіду, в якому включено як афективні, так і когнітивні механізми. Людина, переживаючи травму, шукає не лише способи її уникнення чи подолання, а й нові схеми

інтерпретації реальності, нові орієнтири у взаємодії з оточенням. Відомий філософ П. Рікер у своїй концепції «нарративної ідентичності» наголошує, що саме через розповідь – формалізовану чи спонтанну – індивід структурує своє минуле, інтерпретує травму та інтегрує її в єдину смислову матрицю. У повсякденності така нарративізація здійснюється через розмови, побутові історії, публікації в соціальних мережах, обмін спогадами, що водночас стають інструментами індивідуального подолання та колективного переосмислення.

Потенціал повсякденності як простору переосмислення соціальної реальності також розкривається в здатності індивіда і спільноти до символічної реконфігурації звичних понять, смислів, уявлень. У межах повсякденної мови, образів, практик відбувається зсув акцентів: те, що раніше вважалося маргінальним або другорядним, стає центром уваги. Наприклад, під час пандемії на перший план виходять медичні працівники, прибиральники, касири – професії, які в мирний час залишаються на периферії соціального статусу. У повсякденних дискусіях, подяках, оповіданнях, гештальтах – формується нова карта суспільних пріоритетів, яка дає змогу переосмислити уявлення про цінність, справедливість, героїзм.

У філософському вимірі переосмислення соціальної реальності через повсякденність передбачає також ревізію таких фундаментальних категорій, як час, простір, присутність, комунікація. Через це слушно підкреслюють вітчизняні науковці: «думка про те, що сокровенна ціль філософії – вивести людину із сфери повсякденності, захопивши її вищими ідеалами, відкрити шлях до самих досконалих цінностей виглядає сьогодні, принаймні, не актуально. Люди потребують знання, у тому числі і наукового, і філософського знання про свою щоденність. І це знання повинно бути вписано в масштаби їх досвіду, адаптовано до його форм. Систематизація цього знання не піддається строгій диференціації, вона здійснюється під дією проблем, питань і проектів, які зростають з практики повсякденного життя в надзвичайних умовах, зокрема в умовах війни» [6, с. 22]. У цьому сенсі повсякденність – це не тривіальна повторюваність, а акт етичного самоутвердження в обставинах, що заперечують людське як таке.

Висновки. У підсумку можна ствердити, що буденність перестає бути стабільним і передбачуваним тлом існування, натомість постає динамічною сферою, де відбувається не лише руйнація усталених соціальних практик, а й народження нових форм солідарності, адаптації та етичного смислотворення. У філософському вимірі повсякденне життя постає ареною боротьби між буденністю і винятковим, між тривогою та надією,

а також середовищем, у якому людина зустрічається зі своєю вразливістю й водночас віднаходить ресурси для самозбереження та відновлення. Зміни ритуалів, комунікативних форматів і тілесних практик у періоди війни чи пандемій показують, що навіть у ситуації нестабільності суспільство прагне відновлювати порядок і відчуття нормальності через символічні дії, колективну пам'ять і горизонтальні зв'язки. Важливим здобутком дослідження є висвітлення потенціалу повсякденності як простору культурної реконфігурації й формування нових ціннісних орієнтирів, що дозволяє глибше осмислити сучасні трансформації і водночас відкрити можливості для розбудови більш стійкого, солідарного та гуманного суспільства в умовах глобальної турбулентності

Література

1. Бойко О. П. Повсякденність як філософська категорія та феномен суспільного життя. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2012. Вип. 50. С. 129–136.
2. Бочуля О. Онтологічний вимір повсякденності у філософській концепції М. Гайдеггера. *Епістемологічні дослідження в філософії, соціальних і політичних науках*. 2012. № 4 (22). С. 161–170. URL: <https://visnukpfs.dp.ua/index.php/PFS/article/view/173>.
3. Окрут М. С. Повсякденна реальність: пошуки визначення. *Український соціум*. 2006. № 5 (16). С. 30–41.
4. Панфілов О. Ю., Петрова Л. О. Багатомірність повсякдення у контексті життєвого світу особистості. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2019. Вип. 1 (40). С. 96–108. DOI: <https://doi.org/10.21564/2075-7190.40.155803>.
5. Титаренко Т. М. *Посттравматичне життятворення: способи досягнення психологічного благополуччя*: монографія. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2020. 160 с.
6. Чхеайло І., Чхеайло А. Час для філософії щоденності або філософія у надзвичайних умовах війни. *Науково-теоретичний альманах «Грані»*. 2023. Т. 26, № 2. С. 19–24. DOI: <https://doi.org/10.15421/172321>.

Анотація

Колотило В. В. Філософія повсякденності перед обличчям глобальних викликів: трансформація соціокультурного досвіду. – Стаття.

Стаття присвячена філософському аналізу повсякденності як ключового соціокультурного явища у контексті глобальних криз та нестабільності. Автор підкреслює, що у сучасному світі буденність перестала бути синонімом стабільності, адже війни, пандемії, кліматичні катастрофи, масові міграції та цифрова трансформація радикально змінюють тканину щоденного життя. У статті окреслено мету – виявлення та аналіз трансформацій повсякденних практик, ритуалів і форм комунікації, а також визначення потенціалу

повсякденності як простору адаптації, опору та смислотворення. Особливу увагу приділено філософському підґрунтя дослідження – від феноменології життясвіту А. Шюца до концепцій повсякденного у працях П. Лефевра, М. де Серто, Ю. Хабермаса та З. Баумана. У межах аналізу показано, що сучасні глобальні виклики втручаються у щоденність не лише поверхово, а й на рівні ритуалів, міжособистісної комунікації, тілесних практик і способів

У тексті підкреслюється, що навіть у ситуації постійної небезпеки повсякденні практики залишаються механізмом стабілізації, підтримання соціальної солідарності й морального порядку. Зростає значення тілесного досвіду як індикатора уразливості й водночас як ресурсу виживання та взаємної підтримки. Комунікаційна сфера переживає радикальні зміни: цифровізація стає необхідною умовою зв'язку та координації дій, а нові форми горизонтальної взаємодії у соціальних мережах і волонтерських ініціативах виконують роль каналів солідарності, співпереживання та колективного осмислення подій.

Загалом доводиться, що повсякденність у кризові часи не зникає, а перетворюється на динамічний простір боротьби між руйнацією і відновленням, між травмою й надією. Філософія повсякденного розкриває механізми адаптації, символічної реконфігурації та пошуку нових ціннісних орієнтирів, надаючи інтелектуальний інструментарій для осмислення досвіду сучасної людини та вироблення стратегій стійкого розвитку суспільства в умовах воєнних і глобальних викликів.

Ключові слова: повсякденність, соціокультурний досвід, глобальні виклики, війна, пандемія, ритуальні практики, адаптація.

Summary

Kolotylo V. V. Philosophy of everyday life in the face of global challenges: transformation of socio-cultural experience. – Article.

The article is devoted to a philosophical analysis of everyday life as a key socio-cultural phenomenon in the context of global crises and instability. The author emphasizes that in the contemporary world, everyday life has ceased to be synonymous with stability, since wars, pandemics, climate catastrophes, mass migration, and digital transformation radically alter the very fabric of daily existence. The article outlines its main objective as identifying and examining the transformations of everyday practices, rituals, and forms of communication, as well as revealing the potential of everyday life as a sphere of adaptation, resistance, and meaning-making. Particular attention is paid to the philosophical foundations of this research—from A. Sch tz's phenomenology of the “lifeworld” to the conceptualizations of everyday structures in the works of H. Lefebvre, M. de Certeau, J. Habermas, and Z. Bauman. The analysis demonstrates that global challenges affect everyday life not only superficially but also at the level of rituals, interpersonal communication, bodily practices, and perceptions of space and time.

The text underlines that even in situations of permanent danger, daily practices remain mechanisms

of stabilization, social solidarity, and moral order. The significance of bodily experience grows, functioning simultaneously as an indicator of vulnerability and as a resource for survival and mutual support. The communicative sphere undergoes profound transformations: digitalization becomes a necessary condition for connection and coordination, while new forms of horizontal interaction in social networks and volunteer initiatives serve as channels of solidarity, empathy, and collective meaning-making.

Overall, it is argued that in times of crisis, everyday life does not disappear or dissolve into the extraordinary

but transforms into a dynamic space of struggle between destruction and renewal, trauma and hope. The philosophy of the everyday reveals mechanisms of adaptation, symbolic reconfiguration, and the search for new value orientations, thus providing intellectual tools for comprehending the experience of the modern individual and for elaborating strategies of sustainable societal development under conditions of war and global challenges.

Key words: everyday life, socio-cultural experience, global challenges, war, pandemic, ritual practices, adaptation.

Дата надходження статті: 02.08.2025

Дата прийняття статті: 14.08.2025

Опубліковано: 30.09.2025